

कृषकको लागि तथ्य पत्र

नं. ०६ ज्येष्ठ २०७९

अमेरिकन फौजी कीरा

परिचय :

अमेरिकन फौजी कीरा (American Fall Armyworm-FAW, *Spodoptera frugiperda*) मकै वालीमा लाग्ने रात्रीचर पुतली वर्गको कीरा हो। उत्तर अमेरिकामा यो कीरा गृष्म ऋतुको अन्त्य र शरद ऋतु (Fall Season) को शुरुवात मै दक्षिण एवं उष्ण हावापानीको क्षेत्रबाट प्रवेश गरी फौजी जस्तै भ्रुण्डमा रहने भएकाले यो कीरालाइ Fall Armyworm भनिएको हो। अमेरिकी महादेशको उष्ण तथा उपोष्ण क्षेत्रको रैथाने यो कीराले मकै लगायत विभिन्न ३५३ प्रजातीका विरुवामा नोक्सानी पुर्याउन्न सक्दछ।

पहिचान, अनुगमन तथा क्षतिको प्रकार :

- » वयस्क पुतलीहरू खरानी मिश्रित खैरो रंगका हुन्छन्। भाले पुतलीको अधिल्लो पखेटाहरूको टुप्पो तिर दुलो सेतो धब्बा हुन्छ भने बीच तिर अण्डाकार हल्का खैरो रंगको धब्बा देखिन्छ (चित्र नं १)।
- » वयस्क लार्भाको निधारमा दुईवटा आँखाको बिच भागमा अँग्रेजी अक्षरको उल्टो Y जस्तो चिन्ह, पेटको आठौं खण्डमा वर्गाकार रूपमा रहेका ४ वटा काला थोप्लाहरू र ढाडमा समानान्तर रूपमा रहेका तीनवटा हल्का पहेलो रंगका धर्काहरू प्रष्ट देखिन्छ (चित्र नं २)।
- » अण्डाबाट निस्कने बित्तिकै सानो लार्भाले पातको बाहिरी सतहमा मात्र कोत्रेर सिसाको भ्याल जस्तो आकृतिहरू Papery window बनाई खान्छ (चित्र नं ३)।
- » लार्भा वढदै जादा पातमा पीनको टाउका जत्रो प्वाल पार्ने र पछि मकैको गुवोभित्र पस्दै खान थाल्दछन् र गुवोमा आक्रमण भएको ठाउँमा काठको धुलो जस्तो विष्टा देखिन्छ (चित्र नं ३)।

- » चित्र नं ३ मा देखिएजस्तै अत्यधिक आक्रमण भएको अवस्थामा पातहरू छियाछिया भएको देखिन्छ। विरुवा हुर्कदै जाँदा मकैको धान चमरा, जुँगा र घोगामा समेत नोक्सान गर्न सक्दछ।

त्यवस्थापन :

- » विकर्षणको रूपमा डेस्मोडियम घाँस मकैको बीच बीचमा र नेपियर घाँस छेउछाउमा लगाएर कीरालाई आकर्षित गरी नेपियरमा मात्र विषादी प्रयोगद्वारा मार्न सकिन्छ।
- » निरीक्षणको क्रममा अण्डाहरू तथा लार्भा संकलन गरी नष्ट गरी तिनीहरूको संख्या कम गर्न सकिन्छ।
- » मकै रोप्नु अघि इमिडाक्लोप्रिड ४८ प्रतिशत एफ एस विषादी प्रति किलो ४ मी. ली. का दरले बीउ उपचार गरेर रोप्दा शुरुको ३ हप्तासम्मको विरुवाहरूलाई क्षति हुनबाट बचाउन सकिन्छ।
- » लार्भाका साना अवस्थामा जैविक विषादी बी.टी. २ ग्राम प्रति लिटर वा नीमजन्य विषादी एजाडिराक्टिन १५०० पी.पी.एम ५ मि.लि. पानीमा मिसाएर छर्ने।
- » लार्भाका अवस्था वढदै गइ पात तथा गुवोमा क्षतिको लक्षण देखा परेमा स्पाइनेटोराम ११.७ एस.सी. १ मी.ली. प्रति २ लिटर पानीका दरले वा इमामेक्टिन बेन्जोएट ५% एस.जी. १ ग्राम प्रति २.५ लिटर पानीका दरले वा क्लोरएन्ट्रानिलीप्रोल १८.५% एस.सी. १ मि.ली. प्रति २.५ लिटर पानीका दरले वा स्पाइनोस्याड ४५% एस.सी. १ मी.ली. प्रति ३ लिटर पानीका दरले मिसाएर छर्ने।

चित्र नं. १: बयस्क पुतली बायाँ भाले: अधिल्लो पखेटामा सेता धब्बा दाया पोथी पुतली
श्रोत: Left- ©Lyle J. Buss, Right: ©CABI/Matthew Cock

चित्र नं. २: लार्भा अवस्था
श्रोत: CABI Plantwise

चित्र नं. ३: विभिन्न अवस्थाका लार्भाले गरेको क्षति
श्रोत: CABI Plantwise

तयारकर्ता:
वितेक सुनार
बाली संरक्षण अधिकृत

नेपाल सरकार
कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय
कृषि विभाग
केन्द्रीय कृषि प्रयोगशाला
हरिहरमवन, ललितपुर

सम्पादन:
राजिवदास राजभण्डारी
वरिष्ठ बाली संरक्षण अधिकृत